1. Артюх С.Ф. Структурирование учебного материала инженерных дисциплин / С.Ф. Артюх. – М.: МАДИ (ГТУ), 2002. – 30 с.

2. Артюх С.Ф. Педагогические аспекты преподавания инженерных дисциплин: [пособие для преподавателей] / С.Ф. Артюх, В.В. Баликова, Е.Э. Коваленко. – Х.: УИПА, 2001. – 210 с.

3. Атутов П.Р. Связь трудового обучения с основами наук: [кн. для учителя] / П.Р. Атутов, М.И. Бабкин, Ю.К. Васильев. – М.: Просвещение, 1983. – 128 с.

4. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса. / Ю.К. Бабанский. – М.: Просвещение, 1982. – 192 с.

5. Беспалько В.П. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов: учеб.-метод. пособие для преподавателей / [В.П. Беспалько, Ю.Т. Татур] – М.: Высш. шк., 1989. – 114 с.

6. Белова Е.К. Методика профессионального обучения. // Практикум по дидактическому проектированию. Ч.1 / Е.К. Белова. – Х.: УИПА, 2000. – 36 с.

7. Брунер Дж. Психология познания: за пределами непосредственной информации / Брунер Дж; пер. с англ. К.И. Бабицкого. – М.: Прогресс, 1997. – 412 с.

8. Secondary education in Europe: problems and prospects. CE publishing. Strasbourg, 1997.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2010

УДК 378.22:792.8.024.2:[39]

Тетяна Саєнко, *кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва, докторант кафедри соціальної і корекційної педагогіки, майстер народної творчості Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка*

НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ СТВОРЕННЮ СЦЕНІЧНИХ КОСТЮМІВ ЗА МОТИВАМИ НАРОДНОГО ВБРАННЯ

Статтю присвячено розгляду питання ознайомлення майбутніх вчителів хореографії з основами етнодизайну. Автор пропонує методику навчання студентів створенню сценічних костюмів за мотивами народного вбрання.

Ключові слова: *майбутній учитель хореографії, навчання, методика, етнодизайн, сценічний костюм, народне вбрання.*

Статья посвящена рассмотрению вопросов ознакомления будущих учителей хореографии с основами этнодизайна. Автор предлагает методику обучения студентов созданию сценических костюмов по мотивам народной одежды.

Ключевые слова: *будущий учитель хореографии, обучение, методика, этнодизайн, сценический костюм, народный костюм.*

The article is devoted to the question of ethnodesign basis presentation while future dance teacher's education. The author proposes the methods of learning of stage costumes making, elaborated by the motives of world countries folk costumes

Key words: *future dance teacher, training, ethnodesign, methods, stage costumes, folk costumes.*

Постановка проблеми. В умовах інтеграції України в європейський освітній простір набуває актуальності проблема пошуків підвищення ефективності та результативності навчального процесу, пов'язаного з викладанням мистецьких дисциплін у навчальних закладах різного рівня акредитації, що своєю чергою, вимагає розв'язання питань підготовки фахівців у закладах мистецько-педагогічної та педагогічної освіти.

Таким чином, у нашій країні проходить процес формування якісно нового підходу як до мистецько-педагогічної освіти взагалі, так і до хореографічно-педагогічної зокрема.

Проблемам професійної хореографічної освіти в Україні присвячені наукові праці Т. Благової,О. Касянової, М. Левченко, Ю. Тарасова.

Різним аспектам професійної підготовки майбутніх учителів та викладачів хореографічного мистецтва присвячені наукові розвідки: В. Білошкурського, Т. Медвідь, В. Перепелкіна, Л. Пригоди, Л. Сокіл (традиції і сучасний стан викладання народного танцю); Л. Климчик, Колногузенко, О. Мікулінської, М. Погребняк

© Т. Саєнко, 2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

(теоретико-методичні аспекти викладання сучасної сценічної хореографії); О. Вакуленко, П. Горголя, О. Жирова, О. Касьянова, Т. Павлюк (бальна хореографія в сучасному культурно-освітньому просторі); В. Ірклієнко, Р. Павлюк, Н. Сулаєвої (інтеграція хореографії з іншими видами мистецтва); К. Маркіної (Поліхудожня освіта майбутнього керівника танцювального колективу).

Аналіз мистецько-педагогічної теорії та практики показав, що, незважаючи на розуміння важливості професійної підготовки майбутніх учителів хореографії недостатньо розробленою залишається навчання студентів мистецтву створення сценічного костюму на основі народного вбрання. Огляд наукових праць з проблеми свідчить про те, що відсутні роботи, в яких обґрунтовано необхідність занять майбутніми вчителями хореографії в аспекті етнодизайну сценічного костюму.

Метою даної статті є обґрунтування необхідності ознайомлення майбутніх учителів хореографії з основами етнодизайну та визначення шляхів навчання студентів створенню сценічних костюмів за мотивами народного вбрання.

Виклад основного матеріалу. Загальні питання професійної дизайнерської освіти досліджують А. Арнольд, С. Ажгихін, Л. Анцуков, Ю. Грабовенко, Н. Валькова, І. Волков, А. Діжур, Т. Журавська, М. Каган, К. Кантор, Е. Лазарев, М. Марченко, Д. Пітт, І. Спичак.

Сучасні підходи в галузі дизайнерської освіти висвітлюються у працях С. Зінченко, О. Кавешнікової, В. Клімова, А. Крицької, Є. Павловської, Л. Переверзєва, В. Родіна.

Проблеми підготовки педагогів професійної освіти в галузі дизайну висвітлені в роботах О. Авраменко, П. Андріанова, О. Баніт, С. Кожуховської, С. Новосьолова, В. Прусака, Є. Ткаченко.

Питання дизайнерської освіти студентів розглядаються в дослідженнях Р. Арнхейма, Г. Буша, Г. Гусейнова, Д. Єрмилової, В. Кригера, М. Кузнєцова, Р. Степучева, С. Фролова.

Вивчення шляхів підготовки майбутніх дизайнерів костюму є темою наукових розвідок Ю. Бундіної, Т. Викерик, Л. Сафіної, Л. Тухбатуллиної, Н. Чуріної, В. Хамматової, О. Цимбалюк.

Дизайн костюма – це проектування і створення сучасного одягу відповідно до вимог моди, принципам стилебудови та запитів споживачів, на базі новітніх технологій, матеріалів, аксесуарів (Т. Викерик).

Відповідно, дизайн сценічного костюма – проектування і створення сценічного вбрання відповідно до вимог хореографічного твору.

Створення сценічних костюмів на матеріалі традиційного народного вбрання є одним із аспектів етнодизайну одягу [2, 7, 8].

Народний костюм – складна цілісна система взаємозв'язків і взаємовпливів форми, матеріалів, прикрас, яка включає в себе одяг і наряд; артефакт матеріально-духовної, художньої культури народу [3, 5, 6].

На наш погляд, знання класичних засад дизайнерської науки та елементів етнодизайну одягу конче необхідне майбутнім викладачам та вчителям хореографії.

Народне вбрання тісно пов'язане з танцем [1, 4]. Танець – значна і могутня складова частина народної культури. Він захоплює своєю виразністю, барвистим розмаїттям, високою поетичністю, різноманітністю й багатством змісту (В. Верховинець).

Трансформування етнографічного одягу для виконання народних танців завжди повинно бути грамотним (Л. Богатикова, Ю. Бромлей, Л. Замалина, Г. Маркова, М. Струнка, Л. Томиліна, А. Шульгіна).

Сценічний костюм – образ артиста-хореографа, засіб який допомагає йому перевтілитися, характеристика персонажа та художнього впливу на глядача [7, 8, 9].

Сценічний костюм – комплекс одягу на людині, грим, зачіска та аксесуари, подані в ракурсі конкретного сценічного персонажа – образа в рамках конкретного хореографічного дійства [4, 8].

Першим етапом створення сценічного вбрання є створення ескізу.

Ескізи костюмів можуть мати різні трактовки. Ескіз підсказує манеру носіння костюму, ходіння, попереджає про необхідну деформацію фігури, постановку голови, рухи рук і манеру їх тримати, гостроту силуетного малюнку танцівника в костюмі [7, 9].

Ескіз і костюм, виконаний за ескізом, являється засобом перевтілення танцівника в сценічний образ: чітке і детальне виконання ескізу допомагає ідеальному виконанню сценічного костюма в матеріалі (другий етап).

Необережне ставлення до сценічного костюму знижує якість хореографічної композиції. Костюм виконавця повинен чітко відповідати нації, характер і лексика танцю якого розкривається на сцені.

Загалом, сценічний костюм, виконаний за традиціями народного вбрання, є найвагомішим засобом створення хореографічного образу. Він підсилює емоційний вплив і розкриває зміст

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

хореографії, допомагає проникнути в скарбницю народного фольклору [7].

Актуальність проблеми, необхідність пошуку нових технологій підготовки вчителів хореографії зумовили розробку і введення в підготовку майбутніх спеціалістів авторської методики навчання студентів створенню сценічних костюмів за мотивами народного вбрання.

Запорукою ефективності розробленої методики є виявлені і обґрунтовані відповідно до завдань дослідження, такі *педагогічні чинники:*

- усвідомлення студентами значення мистецтва народного костюма у розвитку творчої особистості вчителя хореографії;

- наявності знань з історії та теорії народного вбрання;

- наявності знань з етнодизайну сценічного костюма;

- практичного оволодіння технологіями створення сценічних костюмів за мотивами традиційного народного вбрання;

- здатності до застосування набутих знань у майбутній професійній діяльності.

Цілісний процес навчання майбутніх учителів хореографії створенню сценічних костюмів за мотивами народного вбрання та підготовки їх до використання набутих знань у майбутній професійній діяльності складається з чотирьох органічно пов'язаних між собою етапів, розміщених у певній системі: на кожному наступному, логічно продовжуючи попередній, робота спрямовувалася на закріплення та застосування раніше здобутих знань та вмінь.

- *1 етап – мотиваційно-цільовий*, що передбачає розуміння студентами значення мети і завдань вивчення особливостей народних костюмів країн світу переконаність у необхідності отриманих знань для майбутньої успішної професійної діяльності;

- *2 етап – інформаційно-пізнавальний*, який спрямований на поповнення та систематизацію теоретичних відомостей про: особливості народних костюмів країн світу та традиційне народне українське вбрання; етнодизайн сценічних костюмів;

- *3 етап – діяльнісний*, що забезпечує оволодіння студентами основами образотворчої грамоти; теорією кольору; основами рисунку фігури та голови людини; технологіями створення сценічних костюмів за мотивами традиційного українського вбрання та народних костюмів країн світу;

- *4 етап – оцінний*, що спрямований на розвиток у майбутніх спеціалістів здатності до адекватної самооцінки власних технологічних, творчих можливостей та методичних дій щодо використання знань та вмінь у галузі сценічного костюму в роботі вчителя хореографії.

У методику навчання студентів (спеціальність 6.010103 – Педагогіка і методика середньої освіти. Хореографія) створенню сценічних костюмів за мотивами народного вбрання було покладено вивчення навчальної дисципліни "Народний костюм та сценічне оформлення танцю".

Програма дисципліни "Народний костюм та сценічне оформлення" побудована на основі поєднання попередніх знань студентів з історії мистецтва, етнографії, народознавства, культурології, дисциплін образотворчого циклу, вікової психології та педагогіки.

Метою курсу є професійна підготовка майбутніх учителів хореографії до викладацької роботи в загальноосвітніх школах та спеціалізованих мистецьких закладах: усвідомлення студентами переоцінки і відновлення значення різновиду народного мистецтва – костюма – у сучасних культурно-освітніх умовах; набуття знань у галузі українського народного костюма та народних костюмів країн світу; навчання студентів педагогічним технологіям, які формують у майбутніх учителів хореографії бажання і здатність розуміти, шанувати, вивчати, відтворювати та творчо використовувати знання про народне вбрання в майбутній професійній діяльності в аспекті створення сценічних костюмів; передавати власний досвід наступним поколінням.

Основні задачі дисципліни: формування уявлень студентів про народний костюм як історико-культурний феномен, явище духовно-матеріальної культури народу; вивчення особливостей народних костюмів України та різних країн світу; визначення ролі сценічного оформлення та костюмів у комплексі виразних засобів хореографічного видовища; вивчення різновидів застосування народного костюма на сцені; формування спеціальних навичок і вмінь щодо створення ескізів сценічних костюмів на засадах національного; сприяння формуванню творчої особистості майбутнього вчителя хореографії, готового працювати в полікультурному суспільстві.

Навчальна дисципліна "Народний костюм та сценічне оформлення" вивчається впродовж 2 семестрів. До нього включено *три змістові модулі*. Тематика модулів відповідає основним розділам дисципліни: "Народний костюм України" (Модуль 1), "Народні костюми країн світу" (Модуль 2), "Сценічне оформлення танцю" (Модуль 3). Модульна структура дисципліни

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

Таблиця 1.

Тематичний план навчальної дисципліни
“Народний костюм та сценічне оформлення”

№	Тема	Лекц.	Пр.	Лаб.	Сам. Інд.
Модуль 1: Народні костюми України					
1.1.	Вступ. Цілі і задачі курсу	2			
1.2.	Одяг населення Київської Русі		2		2/2
1.3.	Український одяг XIV – XVIII ст. Костюм запорізького козацтва		2		2/2
1.4.	Традиційний костюм українців XIX – початку XX ст.	2	2		2/2
1.5.	Регіональні комплекси українського національного вбрання		2		2/2
1.6.	Художні особливості українського народного костюма		2		2/2
Модуль 2: Народні костюми країн світу					
2.1.	Народні костюми Росії XVII – XIX ст.	1			1/1
2.2.	Народні костюми Білорусії XVIII – XIX ст.	1			1/1
2.3.	Народні костюми Прибалтики (Литва, Латвія, Естонія) XVIII – XIX ст.	1			1/1
2.4.	Народні костюми Молдови, Угорщини, Румунії XVIII – XIX ст.	1			1/1
2.5.	Кавказькі народні костюми XIX ст.	1			1/1
2.6.	Народні костюми Середньої Азії та Казахстану	1			1/1
2.7.	Народні костюми Болгарії, Чехії, Словаччини XIX ст.	1			1/1
2.8.	Народні костюми Польщі XVIII – XIX ст.	1			1/1
2.9.	Народні костюми Німеччини	1			1/1
2.10.	Циганські костюми XIX ст.		2		
2.11.	Єврейські костюми XIX ст.		2		
2.12.	Народні костюми Сходу (Індія, Китай, Японія) XVIII – XIX ст.		2		
2.13.	Народні костюми інших країн світу		2		
Модуль 3: Сценічне оформлення танцю					
3.1.	Різновиди застосування народного костюму на сцені	1		2	
3.2.	Створення ескізу сценічного костюму на засадах традиційного народного вбрання	1		4	2/2
3.3.	Сценічні костюми для сучасної хореографії (спортивно-бальний танець, модерн, брейк, диско, хип-хоп, джаз стріт, хот-топ, флеш та ін.)			10	2/2
3.4.	Дитячі сценічні костюми на засадах національного вбрання			2	2/2
3.5.	Творчість дизайнерів сценічного костюма				2
3.6	Техніка сучасної сцени	1		2	2
	Екзамен	1			
	Всього годин	16	18	20	27/27
		54/27/27			

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com

забезпечує чіткість навчального процесу, послідовну та ступеневу послідовність отримання знань, практичних умінь і навичок студентів, контроль щодо їх засвоєння.

Застосування модульно-рейтингової системи навчання під час вивчення курсу враховує специфіку викладання мистецьких дисциплін, які вимагають обов'язкової аудиторної роботи студентів під керівництвом викладача.

Змістовий модуль *"Народний костюм України"* розрахований на 34 години (4 год. – лекції, 10 год. – практичні, 10 год. – самостійна, 10 год. – індивідуальна). Модуль включає науково-теоретичний розгляд таких питань: джерелознавча база дослідження українського народного костюма; сутність понять "одяг", "костюм", "національний костюм", "український національний костюм"; функції одягу; історичний аспект виникнення, особливості формування і розвитку українського національного костюма; класифікація традиційного одягу українців; компоненти українського костюма XIX – початку XX століття; художні особливості українського народного костюма; регіональні комплекси традиційного вбрання українців.

Для вивчення змістового модуля 2 *"Народні костюми країн світу"* відводиться 35 годин (9 год. – лекції, 8 год. – практичні, год. 9 – самостійна робота, 9 год. – індивідуальна робота). Даний модуль розглядає науково-теоретичний і практичний аспекти вивчення особливостей народних костюмів різних країн світу. Програмою передбачено розгляд таких питань: особливості народних костюмів різних країн і народів світу (естетичні властивості матеріалу для одягу, прийоми формоутворення основних компонентів убрання, способи нанесення декору, орнаментальні мотиви та колорит оздоблення, розміщення декору, народні композиційні прийоми створення комплексів одягу, способи поєднання та носіння компонентів убрання).

На опрацювання змістового модуля 3 *"Сценічне оформлення танцю"* відводиться 39 годин (3 год. – лекції; 20 год. –лабораторні, 8 год. – самостійна робота, 8 год. – індивідуальна). Даний модуль передбачає аналіз спеціальної літератури з предмету; розгляд технік сучасної сцени; визначення ролі сценографії і костюмів у комплексі виразних засобів хореографічного видовища; шляхи застосування народних костюмів на сцені; технології створення сценічних костюмів на засадах національного та для різних видів сучасних танців; ознайомлення з творчістю відомих дизайнерів у галузі сценічного костюма нашої країни та зарубіжжя.

Відповідно до програмних вимог студенти створюють ескізи сценічних костюмів за мотивами народного вбрання для різних вікових категорій до:

- народно-сценічного танцю (етнографічний сценічний костюм; сценічний костюм з використанням мотивів українського народного вбрання та народного вбрання різних країн світу);
- сучасної хореографії (сучасний бальний танець, модерн, брейк, диско, хип-хоп, джаз стріт, афро джаз, флеш, контемп, бродвей т. ін.).

За власним вибором студенти виготовляють у матеріалі сценічний костюм до однієї із хореографічних постановок.

Найкращі творчі роботи оформлюються у вигляді буклету і презентуються студентом під час екзамену.

Висновки. Резюмуючи вищесказане, слід зазначити, що ознайомлення студентів з елементами етнодизайну одягу шляхом навчання створенню сценічних костюмів є невід'ємним елементом професійної підготовки майбутніх викладачів хореографії. Опанування навчальної дисципліни "Народний костюм та сценічне оформлення танцю" створює сприятливі педагогічні умови для формування колористичної, композиційної та загальної культури майбутнього фахівця; допомагає зберегти зв'язок із минулим і майбутнім через спілкування зі зразками народного мистецтва; забезпечує гармонію інтелектуального та художньо-естетичного розвитку особистості; сприяє збагаченню її емоційно-почуттєвої сфери; розвиває її пізнавальну й творчу активність, естетичні потреби і смаки; допомагає їй включитися в процес засвоєння та творення світової культури.

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів: Світ, 1993. – 272 с.

2. Легенький Ю.Г., Ткаченко Л.П. Система моды: культурология, эстетика, дизайн. – К., 1988.

3. Ніколаєва Т.О. Український костюм: Надія на ренесанс. – К.: Дніпро, 2005. – 326 с.

4. Отич О. Танцювальне мистецтво у розвитку особистості // Мистецтво у розвитку особистості: Монографія/За ред., передмова та післямова Н.Г. Ничкало. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006. – С. 105 – 106.

5. Стамеров К.К. Нариси з історії костюмів. – Київ: "Мистецтво", 1978.

6. Народний костюм як виразник національної ідентичності: Збірник наукових праць за ред. д-ра миства М. Селівачова. – К.: ТОВ "ХІК" , 2008. – 310 с., іл.

7. Шульгина А., Томилина Л., Замалина Л. Советы костюмера. – М., Профиздат, 1968.

8. Энциклопедия сценического самообразования/ Под ред. Бромлея Ю.В., Маркова Г.Е. – М., 1982.

9. Эльцуфен. Э.И. Костюмы для сцены сделайте сами. – М., Молодая гвардия, 1960.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2010

This document was created using SOLID CONVERTER PDF To remove this message, purchase the product at www.SolidDocuments.com